

Nieuwsbrief rechtsgeschiedenis – december 2007 zie ook: www.rechtsgeschiedenis.be

Woord vooraf

Beste lezer,

Op donderdag 29 november ontving **Fred Stevens** (zie banner boven) uit handen van de decaan van de Gentse rechtenfaculteit de Sartonmedaille. Die medaille is een eerbetoon aan een collega, wiens natuurlijke bescheidenheid in schril contrast staat met de vele mooie publicaties over de Europese, Belgische en ook lokale rechtsgeschiedenis. De redactie van de nieuwsbrief wil hier niet alleen Fred Stevens in de bloemetjes zetten, maar alle vorsers van ons oud-vaderlands recht, zowel in Noord als in Zuid. Het weze ons echter vergund een daarvan nog eens afzonderlijk te feliciteren. Trix Jacobs is immers op 1 december hoogleraar 'Oud-vaderlands recht' geworden, als houder van een bijzondere leerstoel gefinancierd door de Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlands Recht. De redactie van de nieuwsbrief wenst de nieuwe leerstoelhouder het allerbeste toe.

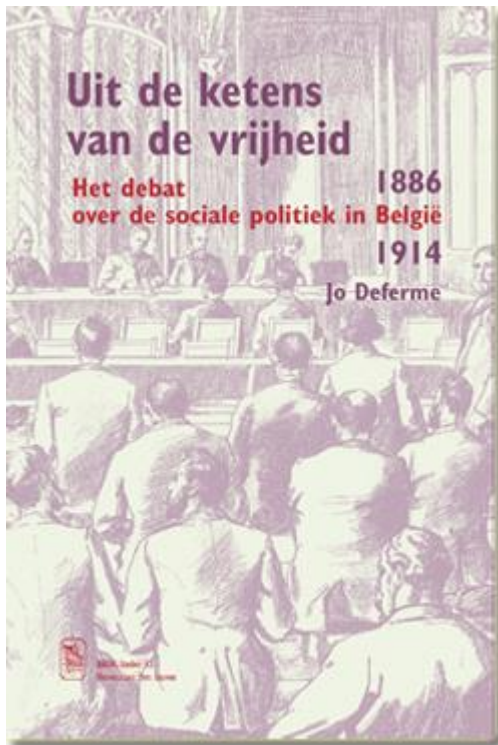
D. HEIRBAUT & B. DEBAENST

Recente publicaties

2007

DEFERME, Jo, *Uit de ketens van de vrijheid. Het debat over de sociale politiek in België. 1886-1914*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2007, 512 p.. ISBN 978 90 5867 626 9 Prijs: € 39,50

Op het einde van de negentiende eeuw barstte de sociale kwestie in alle hevigheid los. De katholieke regeringen moesten wel wetgevende maatregelen nemen. Hoewel de technische inhoud van die wetten genoegzaam bekend is, geldt dat veel minder voor de onderliggende ideeën en argumentaties in de sociaal-politieke debatten. Historicus Jo Deforme (°1972) nam ze onder de loep. Hij onderzocht de politieke en wetenschappelijke theorievorming over de sociale wetgeving in België rond 1900. Hij toont aan dat sociaal beleid veel meer betekent dan een droog technisch antwoord op louter praktische uitdagingen. Ook sociaal-politieke filosofie en politieke cultuur spelen een rol bij het tot stand komen van sociale wetten.

Jo Deforme schreef zijn bevindingen neer in *Uit de ketens van de vrijheid. Het debat over de sociale politiek in België, 1886-1914*. Dit nieuwe KADOC-boek wordt door Universitaire Pers Leuven gepubliceerd in de reeks KADOC-Studies. Het

bestudeert nauwgezet de verschuivingen in de politieke cultuur op het einde van de negentiende eeuw. Tot dan was op sociaaleconomisch vlak gedweept met het principe van de 'vrijheid van arbeid'. Voor de arbeiders op de werkvloer echter - zo luidde althans de kritiek - betekende die vrijheid vaak een vergiftigd geschenk, ... geen echte vrijheid, maar veeleer een geketende gevangenschap.

FUNDAMINA, *Tydskrif van die Southern African Society of Legal Historians*, het sopas 'n spesiale uitgawe gepubliseer:

VAN DEN BERGH, Rena, *The Selective Paulus Voet*, xiv + 619 p.

It contains a translation of those sections regarded as relevant to modern conflict of laws of Paulus Voet's /De Statutis Eorumque Concursu Liber Singularis/. It furthermore incorporates annotations in historical perspective with particular reference to the rise and fall of statutism in Western Europe, Great Britain, the United States of America and South Africa by AB Edwards, formerly Professor of Conflict of Laws at the University of South Africa, and DM Kriel, formerly Professor of Classics, University of Pretoria.

Het boek kan onmiddellijk bij de uitgever, Rena van den Bergh, besteld worden : vdbergh@unisa.ac.za. Het kost € 30 of \$ 35, transportkosten inbegrepen.

Bankgegevens:
Swiftcode: Absawift: absazajj.
Account holder: SA Society of Legal Historians;
Bank: Absa;
Branch number: 335-138;
Account number: 1972 0187.

VENEMA, Derk, *Rechtens in oorlogstijd. De confrontatie van de Nederlandse rechterlijke macht met nationaal-socialisme en bezetting*, Boom, Juridische Uitgevers, 2007, ISBN 978-90-5454-949-9

De houding van de rechters in oorlogstijd is bekritiseerd door het verzet, collega's en vakgenoten. De rechters werden beticht van collaboratie met de vijand, terwijl ze juist ook juridische argumenten en mogelijkheden zouden hebben om er tegenin te gaan. Ook het feit dat de Hoge Raad, de hoogste rechtsmacht in Nederland, zich niet heeft verzet, wordt door velen betreurd. Maar hadden de rechters wel een realistische keuze? Het is onmogelijk om aan te tonen dat collectief verzet van de rechterlijke macht tegen het bezettingsregime meer voordelen voor de bevolking zou hebben opgeleverd. Dat stelt rechtsfilosoof Derk Venema in de dissertatie *Rechtens in Oorlogstijd*, waarop hij 3 december gepromoveerd is aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Call for papers :

→ 7-10 mei 2008 : Forum Young Legal Historians – Pécs (Hongarije) :

Turning Points and Breaklines

info: http://www.law.pte.hu/euforum_en.html

→ 9 – 12 juli 2008 : 59ste conferentie van het ICHRPI te Alghero (Sardinië)

De thema's van het congres zijn:

1. Sources and methodology for the study of parliamentary history
2. Parliaments and political culture from the Middle Ages to the present day
3. Territorial identity, autonomy and representative institutions
4. Parliaments and the building of National State
5. Parliaments and media

De organisator van het congres is prof. Francesco Soddu (Universiteit van Sassari): soddu@uniss.it

Deadline voor het indienen van papers: 31 januari 2008

Kalender

→ 6 en 7 december 2007: Internationaal Colloquium – Louvain-la-Neuve:

Les chiffres du crime en débat. Pour une exploitation raisonnée des statistiques pénales en sciences sociales.

Info : <http://www.quetelet.net/colloque>

→ 7 december 2007 : Conferentie – Luik - professor Lihong Zhang :

Le droit chinois : de Confucius à aujourd'hui

Info :

- Faculté de Droit de l'Université de Liège, Boulevard du Rectorat 7, Bâtiment B.33 (parkings 15 et 16), salle « Trifac 2 »
- Aanvang 11 uur
- Gratis ingang
- Verdere info : prof. Dr. Jean-François Gerken (ULg)

→ 15 maart 2008 : Dag van de Nieuwste Geschiedenis – Brussel

Op zaterdag 15 maart 2008 organiseert de BVNG de tweejaarlijkse Dag van de Nieuwste Geschiedenis. Dit jaar werd de VUB als locatie gekozen. De plenaire voormiddagsessie zal gewijd zijn aan de historiografie over Congo naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de annexatie van Congo door België.

Zoals de voorbije jaren zullen er in de namiddag **thematische parallelsessies** worden georganiseerd. Hierin kunnen lopend onderzoek, methodologische vragen of historiografische thema's worden voorgesteld en bediscussieerd.

Voor rechtshistorici zijn de volgende sessies interessant:

De rechtspositie van de arbeider in de 19de eeuw

Het wetenschappelijk onderzoek naar de rechtspositie van de arbeider in de 19de eeuw wordt al te veel in verspreide slagorde gevoerd, met aan de ene kant de historici en aan de andere kant de juristen, waarbij tussen hen vaak een diepe kloof gaapt. In deze sessie worden historici, juristen en rechtshistorici samengebracht om zich te buigen over een aantal aspecten van de rechtspositie van de 19de eeuwse arbeider. Hierbij zal allereerst aandacht besteed worden aan wat precies onder “*rechtspositie*” en “*arbeider*” verstaan moet worden. Een tweede aspect betreft de boeiende discussie over het ontstaan van de sociale wetgeving op het einde van de 19de eeuw. Tenslotte zal ook de reële rechtspositie van de arbeider bestudeerd worden aan de hand van de rechtspraak ten aanzien van de ‘*meestergasten*’ voor de werkrechtshouders.

Voorzitter: Patricia Van den Eeckhout (VUB)

Bruno DEBAENST (UGent) : Het concept van ‘de rechtspositie’ doorgelicht.

Koen NEVENS (VUB) : Het begrip ‘ouvrier’ en de introductie van het gezagsbegrip aan het einde van de 19de eeuw: een juridische analyse.

Jo DEFERME (KUL) : Het ontstaan van het sociaal recht als ‘nieuw’ recht

Jean-Pierre NANDRIN (FUSL) : 1886-1889: L'utopie d'une législation sociale

Patricia VAN DEN EECKHOUT (VUB) : ‘*Eene betrekkelijk groote vrijheid van handel*’: het statuut van meesterknechten op de Gentse werkvloer (1885-1913)

Organisatie: Drs. Bruno DEBAENST en prof. dr. P. VAN DEN EECKHOUT

Voor verdere informatie: Bruno.debaenst@ugent.be

Justitie en Samenleving: sociaal-politieke geschiedenis van justitie in België

Deze sessie wil de verschillende onderzoeksprojecten voorstellen die van start gingen in het kader van de Interuniversitaire Attractiepool “*Justitie en Samenleving: sociaal-politieke geschiedenis van justitie in België*” (2007-2011). Het thema Justitie mag vandaag dan nog zo actueel zijn, er gaapt een kloof tussen de maatschappelijke belangstelling voor de werking en historische context van de Belgische justitie, en de weinige wetenschappelijke studies rond het onderwerp. Een overkoepelende visie op de historische evolutie, en op haar inwerking op de huidige situatie, ontbreekt volledig. Een verkennende studie van de partners in dit project

rond de geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden bracht vele onderzoekslacunes aan de oppervlakte. Voor de geschiedenis van het civielrechtelijk beleid en van de juridische beroepen zijn die zelfs flagrant. Wat betreft de verhouding(en) tussen justitie en samenleving, wezen de partners op een schrijnend gebrek aan empirische studies, zeker in vergelijking met het internationale onderzoeksdomein. Ten slotte moet er zelfs voor onderwerpen waarover de indruk bestaat dat er toch al meer informatie voorhanden is, zoals het strafrechtelijk beleid, de politie of het penitentiair personeel bijvoorbeeld, nog veel onderzoek worden verricht om tot een volledige, kritische en gestructureerde synthese te kunnen komen. De partners opteerden daarom, voor deze fase van vijf jaar, voor de studie van vier thematische domeinen over een langere periode (1830-2005), nl. strafbeleid en strafrechtspraktijk (UCL), het civielrechtelijk beleid (Ministerie van Justitie) en de advocatuur (UGent), de prosopografie van de Belgische magistratuur (FUSL) en de bronnen (in deze fase: penitentiaire archieven en de archieven van de gerechtelijke politie) (ARA). Daarnaast wordt de Belgische justitie bestudeerd tijdens een bijzonder moment van crisis, namelijk de bezettingen gedurende de twee wereldoorlogen en hun politieke en gerechtelijke nasleep in de naoorlogse periode (1914-1950) (SOMA). Binnen elk van deze luiken worden twee doctoraatsstudies uitgevoerd, die de betrokken onderzoekers zelf meer in detail zullen toelichten. Hun bijdragen tot de sessie en de discussie achteraf kunnen mee de lijnen verder uittekenen waarlangs het justitieonderzoek de volgende jaren zal verlopen.

Organisatie Interuniversity Attraction Pole P6/01 « Just-HIS.be » (Belgian Science Policy), B. Van Dael, B. Quintelier (UGent), M. De Koster (UCL)

Voorzitters: Xavier Rousseaux & Margo De Koster (UCL)

Deelnemers :

Nathalie Fally & Veerle Massin (UCL)

Bram Van Dael & Bart Quintelier (UGent)

Aude Hendrick & Kirsten Peters (FUSL)

Van Duc Nguyen & François Welter (ARA/AGR)

Mélanie Bost & Lawrence Van Haecke (CEGES/SOMA)

Als u een bijdrage wil leveren tot deze sessie, contacteer: margo.dekoster@uclouvain.be

De productie van wetenschappelijke kennis

Wetenschapshistorici hebben steeds een uitgesproken voorliefde getoond voor de 'wetenschappelijke revolutie' van de zeventiende eeuw en de specialisering en de professionalisering van de wetenschap in de negentiende eeuw. Zeker in België wagen ze zich zelden aan de wetenschappelijke ontwikkelingen uit de periode na 1900. Dit is verwonderlijk. De voorbije eeuw was immers bij uitstek 'wetenschappelijk'. De twintigste eeuw heeft meer wetenschappers voortgebracht dan alle voorgaande perioden samen en hun activiteiten hebben een diepgaande invloed gehad op de hedendaagse samenleving. De tijd lijkt dan ook gekomen om deze wetenschappers eens grondiger te bestuderen en hen in hun historische context te plaatsen.

In deze analyse willen we zowel de exacte wetenschappen als de geneeskunde en de menswetenschappen betrekken en zo de soms wat enge kaders van de *Science Studies*

doorbreken. De drie aangehaalde velden van de wetenschappelijke kennis lijken immers grotendeels op een gelijkaardige manier te functioneren.

Zonder bij voorbaat bijdragen te willen uitsluiten, zijn er vier thema's die ons voor deze workshop bijzonder interesseren:

- De plaatsen van productie van wetenschappelijke kennis
- De dagelijkse praktijken van het wetenschappelijk werk
- De processen van categorisering en normalisering
- De verwetenschappelijking (*Verwissenschaftlichung*) van het sociale

Raf De Bont (Raf.DeBont@arts.kuleuven.be), Benoît Majerus (bmajerus@ulb.ac.be)

Personalia:

➔ **Trix van Erp benoemd tot hoogleraar Oud-vaderlands recht in Tilburg**

Trix Van Erp-Jacobs wordt met ingang van 1 december 2007 aan de Universiteit van Tilburg benoemd als hoogleraar 'Oud-vaderlands recht, in het bijzonder het onderzoek der bronnen'. Deze

bijzondere leerstoel wordt gefinancierd door de Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlands Recht. Van Erp-Jacobs houdt zich vooral bezig met de bestudering van de Nederlandse rechtsgeschiedenis vóór de tijd van de codificatie, de tijd dat er nog geen nationaal gecodificeerd eenheidsrecht bestond in Nederland.

De rechtshistorica Trix van Erp-Jacobs onderzoekt hoe gewoonterecht, wettenrecht en rechtspraak zich tot elkaar verhielden in de 16e tot de 18e eeuw. Het doel van haar onderzoek is, net als dat van andere rechtshistorici, na te gaan hoe en waarom het moderne recht tot stand is gekomen.

De bijzondere leerstoel is een ambulante leerstoel, ingesteld vanwege de Stichting OVR. Door deze nu te vestigen aan de Universiteit van Tilburg wil de Stichting een nieuwe stimulans bieden aan de studie van het oud-vaderlandse recht in het algemeen en in Brabant en Zuid-Nederland in het bijzonder. De Tilburgse sectie rechtsgeschiedenis is daarvoor de ideale omgeving wat betreft onderzoekers, bibliotheek (denk aan de Brabant-collectie), traditie en contacten, aldus de Stichting.

De Stichting tot Uitgaaf der Bronnen van het Oud-Vaderlands Recht bevordert met deze leerstoel de belangstelling voor en de studie van de rechtsgeschiedenis der Nederlanden. Daarnaast publiceert zij historische bronnen en het tijdschrift Pro Memorie.

Prof. mr. B.C.M. (Trix) van Erp-Jacobs (1947) heeft meer dan dertig jaar ervaring op het gebied van het oud-vaderlandse recht in het algemeen en het Brabantse recht in het bijzonder. Zij studeerde Nederlands recht aan de Katholieke Hogeschool Tilburg en was daar werkzaam als universitair docent en universitair hoofddocent. Daarnaast studeerde ze aan de Rijks Archiefschool en doceerde ze vele jaren aan deze opleiding. In 1986 promoveerde ze op *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad*.

Van Erp-Jacobs vervulde vele bestuursfuncties. Zo was zij secretaris van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening, voorzitter van de Stichting Geschiedenis van de Overheidsfinanciën in Nederland en lid van de Projectgroep Geschiedschrijving Tilburg. Verder fungeerde zij als voorzitter van de Commissie Selectiecriteria Rechterlijke Archieven en was zij lid van de Bijzondere Commissie Archieven van de Raad voor Cultuur. Op dit moment is zij secretaris van de Stichting Brabantse Rechthistorische Reeks en lid van de Aanwijzingscommissies Archiefbescheiden van de Rechtbank Breda en de Rechtbank en het Gerechtshof 's-Hertogenbosch. Aan de Universiteit van Tilburg doceert zij Europese rechtsgeschiedenis, vergelijkende rechtsgeschiedenis en geschiedenis van het belastingrecht. Zij publiceert vooral op het terrein van de Brabantse rechtsgeschiedenis, staatsrechtsgeschiedenis en rechtspraakgeschiedenis.

➔ **Mr. Olga Tellegen** werd benoemd tot **Universitair hoofddocent in Tilburg**.

Varia:

➔ **American Society of Legal History**

Voor lidmaatschap in verband met de American Society of Legal History:

<http://www.h-net.msu.edu/~law/ASLH/membership.htm>

➔ **Prijs Vlaanderen voor Geschiedkundige wetenschappen**

- ten bedrage van € 3000,-
- in te dienen uiterlijk op 31 januari 2008
- verdere info: <http://www.kuleuven.ac.be/asl/prijzen/Vlaanderen.htm>

➔ **ERRATUM** : Viglius herdenking: niet op 8, maar wel op vrijdag **7 december!**

Met vriendelijke groeten,

Dirk Heirbaut
Bruno Debaenst
M.m.v.
Chris Coppens
Frederik Dhondt
Margreet Duynstee
Sjoerd Faber
Rik Opsommer

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze lijst laten verspreiden of wilt U dat een collega of vriend aan deze lijst toegevoegd wordt, mail dan naar een van de editors:

Dirk.heirbaut@ugent.be
Bruno.debaenst@ugent.be
s.faber@rechten.vu.nl
archieff@ieper.be
M.C.I.M.Duynstee@law.leidenuniv.nl
e.c.coppens@planet.nl

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be

Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 300 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, wilt U dat dan laten weten door een e-mailtje naar:

Dirk.heirbaut@ugent.be

Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden.

Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.
